

Αυτή ήταν η σωτηρία μου

ΤΗΣ ΖΩΗΣ
ΛΙΑΚΑ

■ Τι γράφετε αυτή την εποχή;

Συνήθως σε αυτή την ερώτηση απαντά «τίποτα», ακόμα κι αν γράφω κάτι. Θα κάνω μια εξαίρεση, για πρώτη φορά, επειδή έχει πίδη δρομολογηθεί ένα βιβλίο κάπως απρόσμενο. Εχει τίτλο «Ερωτες στη Μεταπολίτευση» και θα είναι στα βιβλιοπωλεία τον Οκτώβριο. Περιγράφει την περίοδο 1974-1990, τη λεγόμενη πρώτη φάση της Μεταπολίτευσης. Στον εκδοτικό οίκο το χαρακτήρισαν «ένα πολιτικό βιβλίο σαν ερωτικό ανάγνωσμα». Και δεν έχουν άδικο. Είναι βουτηγμένο στην αιρενίδια τρέλα της πολιτικής και σεξουαλικής απελευθέρωσης που συνέβη τότε. Βέβαια η Μεταπολίτευση έχει πολλούς ιδιοκτίτες, περισσότερους και από τους πατέρες της νίκης, και ίσως ορισμένοι φρυγάζουν από την οπτική που γράφω τα γεγονότα. Δεν πειράζει, αν δεν τους αρέσει, ας το κάψουν.

■ Είναι δύσκολο το παρελθόν. Σε εσάς ποιο συναίσθημα κυριαρχεί όταν πηγαίνετε πίσω, όταν π.χ. θυμάστε τα παιδικά σας χρόνια;

Δεν νοοταλγώ τίποτα. Αισθάνομαι σαν τον πυγμάχο που κατεβαίνει από το ρινγκ. Εδωσα και έφαγα γροθές. Συμβολικές και αληθινές. Γιατί το έχω ξαναπέι, στην εποχή μου και στης περιοχές που μεγάλωσα σε μόνη αξία ήταν η δύναμη. Κι εγώ υπήρξα πολύ απόκοτος. Άλλα δεν ήμουν κάποιο παιδί που δεν πόνταρε κανείς πάνω του. Μπορεί οι καλοθελητές να

βούρλιζαν τη μάνα μου «αυτός θα γίνει γκάνγκστερ» και εκείνη τους διασολόστελνε, αλλά στο καφενείο οι μεγάλοι έλεγαν «προσέξτε πόση σοβαρότητα κουβαλάει αυτό το παιδάκι, αυτό κάτι θα γίνει στη ζωή του». Δεν πέραν φυσικά τι ακριβώς θα γίνω, αλλά πίστευαν κάτι καλό.

■ Θα σφίνατε κάτι από εκείνα τα χρόνια;

Τίποτα απολύτως. Αυτά με έκαναν αυτό που είμαι. Άλλα ξέρετε καμιά ιστορία της προκοπίας που να μην έχει τις σκοτεινές πλευρές της; Οι νίκες συμβαδίζουν με τις πίττες και οι θρίαμβοι με τις πανωλεθρίες. Αυτό είναι η ζωή και καίρομαι που τη βίωσα στα γεμάτα.

■ Με τόσο γεμάτη, όπως λέτε, ζωή, γιατί πήρατε την απόφαση να ζείτε τον περισσότερο καιρό στα βουνά της Ευρυτανίας;

Ιστορικά το μεγαλύτερο μέρος της Ευρυτανίας ανίκε στο τσιφλίκι των Αγράφων του Καραϊσκάκη, που είναι ο αγαπημένος μου πόρως της Επανάστασης. Οποις και ο ντόπιος προεπαναστατικός Κατσαντώνης. Προσωπικά, είναι το χωριό της μάνας μου, το Μικρό Χωριό, που αναφέρεται στο τραγούδι του Αρη και το έγραψε η ξαδέλφη της Ναυσικά Φλέγγα. Καταλαβαίνετε ότι από παιδί έχω ισχυρούς δεσμούς με τον τόπο και τον είχα επιλέξει ως οριστικό τόπο διαμονής πριν πολλά χρόνια. Η άλλη εναλλακτική μου, αφού δεν ήθελα να ζω στην Αθήνα, ήταν ο τόπος του πατέρα μου, η Μέσα Μάνη, αλλά για πρακτικούς λόγους δεν την επέλεξα.

■ Η απομόνωση ταιριάζει περισσότερο στο προφίλ ενός συγγραφέα;

Ο συγγραφέας μοιάζει λίγο με τον παράνομο. Είναι κι οι δυο απροσάρμοστοι στην τάξη των άλλων. Αδυνατούν να δουν τον εαυτό τους τακτοποιημένο κι ευχαριστημένο με όσα γεμίζουν την ψυχή των υπολόγων. Προσωπικά δεν με ενδιαφέρουν οι κανονικοί. Οι τακτοποιημένοι στο μυαλό και στη ζωή. Είναι βέβαια απαραίτητο για να ρολάρει τη κοινωνία. Μα πάντα η ανορθογραφία έχει το ενδιαφέρον. Αυτοί που ξεφεύγουν απ' τον κανό-

να είναι η ελπίδα να σπρώξουν τον κόσμο μπροστά. Οχι όλοι, κάποιοι απ' αυτούς που δεν βάζουν ώρια στη σκέψη και τη δράση τους. Συνήθως τους λέμε τρελούς, γραφικούς, παραβατικούς και χειρότερα. Κι εγώ δεν υπέρχα ποτέ το καλό παιδί που θα ήθελε μια μαμά για την κόρη της. Άλλα συνήθως με ήθελε την κόρη. Το ίδιο συμβαίνει ακόμα, μπορεί να μη με συμπαθούν τα ποικίλα ιερατεία, αλλά με θέλει την κόρη, δηλαδή οι αναγνώστες.

■ Αλλθεια, τι σας έκανε να φύγετε από την Αθήνα;

Οχι η φύση και άλλα τέτοια ρομαντικά και οικολογικά. Είμαι παιδί του Πειραιά, δηλαδή της πόλης, και ο αλμύρα του λιμανιού βγαίνει ακόμα στην ανάσα μου. Απλώς δεν ήθελα πια την πολλή συνάντεια των ανθρώπων και του τρόπου ζωής όπως έχει εξελιχθεί. Είμαι σαν ζένος. Έχω άλλους ρυθμούς, μιλάω άλλη γλώσσα, ανίκα σε άλλη εποχή. Ένας δεινόσαυρος που τένει προς εξαφάνιση.

■ Αυτή η πολυτέλεια ή η δυνατότητα που έχετε συμπεριλαμβάνεται στα οφέλη που προσφέρει η ζωή ενός συγγραφέα;

Οχι. Αυτή η πολυτέλεια προέκυψε από σκληρή δουλειά. Δουλεύω από την πλικία που τα σημερινά παιδιά τα πάει στο σχολείο η μάνα τους.

■ Είχατε πάντα τον έλεγχο των επιλογών σας και της ζωής σας;

Σε πολύ μεγάλο βαθμό. Εκτός από τις περιπτώσεις τυχαιότητας, έκανα μόνο αυτό που ήθελα. Οταν άλλοι συνομίλιοι ήθελαν να γίνουν δικηγόροι ή γιατροί για να ξεφύγουν από τη φτώχεια, εγώ από περίπου 13 χρονών είχα αποφασίσει πως θα γίνω συγγραφέας. Οι πειρασμοί να αλλάξω ρότα ήταν πολλοί και οι αναποδιές επίσης πολλές. Άλλα ήμουν κεφάλι αγύριστο. Ευτυχώς το εκπαιδευτικό σύστημα δεν μου έκοψε τα φτερά. Δεν το άκουσα ποτέ, δεν μου ενέπνευσε κανέναν σεβασμό. Ανοιγά ασυνείδητα τον δικό μου δρόμο ελευθερίας και καλλιέργειας. Είχε το κόστος του βέβαια, αλλά το πιλήρωνα με ελεύθερη βούληση. Η σωτηρία μου ήταν η κατα-

δίκη μου είναι ότι ανακάλυψα πολύ νωρίς το γράψιμο. Αυτή η αγωνία της γραφής είναι μια σκλαβία που μου έσωσε την ψυχή. Γι' αυτό δεν είμαι από τους συγγραφείς που πάνε στα σχολεία και μιλάνε στα παιδιά. Οσες φορές με κάλεσαν, αρνήθηκα. Να τους πα τι; Οτι θα ζήσουν σ' έναν κόσμο μπουρδέλο; Στα παιδιά μόνο να απολογηθείς μπορείς. Να τους πεις συγγνώμη, κανονίστε την πορεία σας γιατί θα περάσετε δύσα πέρασα εγώ κι οι πατεράδες σας, μπορεί και χειρότερα.

Γίνατε λοιπόν συγγραφέας με πολλά πετυχημένα βιβλία, αλλά το όνομά σας θα συνδέεται πάντα με τον Αρη Βελουχιώτη.

Ναι, θεωρείται από κάποιους το «magnum opus» της δουλειάς μου. Μπορεί. Ο χρόνος θα αποφασίσει. Αυτό που ξέρω είναι ότι πριν εμφανιστεί το βιβλίο, όπως είπε και ο Βασίλης Βασιλικός, ελάχιστα πράγματα ήταν γνωστά για τον Αρη, και αυτά συγκεχυμένα. Ακόμα και οι άνθρωποι που συμμετείχαν στην Αντίσταση είχαν περιορισμένη εικόνα της ζωής και της δράσης του. Οι ακροδεξιοί κι οι γραφειοκράτες αριστεροί είχαν τη

Διονύσης Χαριτόπουλος

«Επαιρνα το ρίσκο, πλήρωνα το τίμημα»

Πάντα χειμαρρώδης και αιαξινόμπτος, ο Διονύσης Χαριτόπουλος μιλάει για τη ζωή που έζησε σαν έπος και τις μάχες της προσωπικής του επιβίωσης, ενώ αποκαλύπτει για πρώτη φορά το θέμα του νέου του βιβλίου

ρότερο. Κατά τον αείμνηστο Βασίλη Ραφαηλίδη, που λάτρεψε το βιβλίο και το σύστημε μανιωδώς, αυτή είναι η μόνη πραγματική εικόνα του Αρη Βελουχιώτη όπως περιγράφεται στις σελίδες του. Οπως φαίνεται, 20 χρόνια έρευνας και δουλειάς δεν πήγαν χαμένα. Ο κόμιος, δεξιός και αριστερός το διαισθάνθηκε και το αγκάλιασε από την πρώτη μέρα. Σήμερα ο Αρης βρίσκεται σε περισσότερα από 550.000 ελληνικά σπίτια και συνεχίζει...

Δυσθεώρτο για τα ελληνικά δεδομένα νούμερο. Ζήσατε γεμάτη, όπως μου είπατε, ζωή και αναρωτιέμαι αν πότε αισθανθήκατε ότι δεν φτάνουν οι δυνάμεις σας για να το αντιμετωπίσετε;

Δεν ήταν μόνο μία φορά, τα ζόρια μου ήταν χρόνια. Εκτός σπιτιού, μεγάλωνα σε ένα πολύ βίαιο περιβάλλον. Η βία διάχυτη σε δλες τις εκφάνσεις της ζωής. Επρεπε να ματώσεις για τα πιο απλά πράγματα. Δεν υπήρχε έλεος από κανέναν. Και τα παιδιά ακόμα πιο σκληρά από τους μεγάλους. Εκαναν ό, τι έβλεπαν, και μάλιστα καθ' υπερβολή. Δεν θέλω να μπω σε λεπτομέρειες, γνώρισα μόνο την ανάποδη των ανθρώπων. Κι όπως δεν άκουσα ποτέ καλό λόγο από κανέναν, δυσκολεύομαι πολύ ακόμα και σήμερα να ακούσω την παρατήρηση, την κριτική.

Τι σας έβγαλε από το αδιέξοδο;
Το πείσμα και η αποκοτιά μου. Επαιρνα το ρίσκο και πολλές φορές πλήρωνα το τίμημα, αλλά δεν το έβαζα κάτω. Οπως μου είπε ένας φίλος μου,

γνωστός ψυχογιατρός, μια νύχτα που τα πίναμε, «είσαι πολύ τυχερός άνθρωπος, έζησες ένα έπος». Αυτό βέβαια εύκολα λέγεται εκ των υστέρων, όταν το αποτέλεσμα είναι γνωστό και έχεις επιβιώσει.

Ποιο είναι το απόσταγμα από αυτή την εμπειρία;

Πέρα από όλους τους άλλους υπάρχεις κι εσύ. Ο ένας και μοναδικός εσύ. Μην επιτρέπεις σε κανέναν να σου υπαγορεύσει αυτό που θα κάνεις. Μην υποκύπτεις σε ξένο ζητούμενο, υπερασπίσου το δικό σου «θέλω». Μείνε ο εαυτός σου για να γίνεις αυτό που είσαι.

Πώς θα θέλατε να ξεκινά η βιογραφία σας;

Πιστεύω πως κανείς δεν θα μπορούσε, και ούτε χρειάζεται άλλωστε, να γράψει τη βιογραφία μου. Μπορεί κάποιοι να νομίζουν ότι με ξέρουν επειδή τα βιβλία μου περιέχουν ορισμένα βιογραφικά στοιχεία, αλλά η αληθινή ζωή μου είναι άγνωστη. Δεν είμαι εγώ στα βιβλία μου. Είναι άνθρωποι που ίσως κάπου να μοιάζουμε, αλλά είναι εντελώς διαφορετικοί στα περισσότερα. Είναι λάθος να σκέφτεσαι τον συγγραφέα διαβάζοντας. Δεν υπάρχω και προσπαθώ σκληρά να χαθώ μέσα στις λέξεις. Στην πραγματικότητα κρύφτηκα πίσω από τα βιβλία μου. Οταν πεθάνω μην πιστέψετε κάποιον επώνυμο που θα σας πει ότι με γνώριζε καλά.

Ποιοι σας ξέρουν καλά;

Οι δικοί μου κοντινοί άνθρωποι είναι άγνωστοι στους πολλούς. Κι επειδή όπου να 'ναι πεθαίνω, σας παρακαλώ γράψτε πέθανε, όχι «έφυγε», είναι αστείο. Σαν τους δεσπότες που «κοιμήθηκαν». Επίσης, μην αναζητήσετε κάποιο αρχείο μου, δεν είχα ποτέ κάπι παρόμιο. Δεν υπάρχει ένας κανονικός συγγραφέας. Δεν είχα ποτέ σχέση με συνέδρια, επιτροπές, οργανώσεις, ομότεχνους, δημόσιες σχέσεις και τέτοια. Άλλες ήταν οι παρέες μου, αυτές που η ψυχή μου γούσταρε. Κι όποτε ήθελα να πω κάτι, στρονόμουν και το γέραφα και τον υπόλοιπο χρόνο ζούσα με τον δικό μου τρόπο που δεν άλλαξε ποτέ. Ούτε τα χρήματα ούτε η δημοσιότητα επηρέασαν ή κατασήγασαν την προσωπική μου τρέλα. Δεν θα αφίσω τίποτα πίσω μου εκτός από κάποια βιβλία που έχουν τυπωθεί.

Τι σκεφτόσασταν παλιά όταν ακούγατε κάποιον να λέει ότι είναι αριστερός και τι σήμερα;

Η Αριστερά ήταν πάντα πληθυντική. Από τον Βολταίρο και τον Ρουσό ως τον Γκράμστ και τον Μπερλινγκούέρ. Ποτέ δεν καλουπάθηκε σε μία. Και επειδή είναι ζώσα, υπόκειται στις επιδράσεις της εποχής. Άλλοτε έχει φωτοστέφανο κι άλλοτε κέρατα. Αγιος ή διάβολος. Ψυχούλα ή εγκληματίας. Ετοι πάει. Πάντως κρατάω αυτό που μου είπε ένας νηφάλιος πηγέτης της δεξιάς παράταξης που δεν ζει πια: «Εντυχώς που υπάρχουν οι αριστεροί, αλλιώς οι άνθρωποι θα δούλευαν ακόμη από τα καράματα ώς τη νύχτα». Πότε άτεχνα, πότε άκαρια, πότε ευφυώς, η Αριστερά πάντα έσπρωχνε τη ζωή μας προς πιο ανθρώπινους δρόμους.

Από την θητεία του στον Εβρο το 1967, σε πλικία 20 ετών